

boerennatuur

Groningen West

Jaarverslag 2023

Scan de QR-code en bekijk
ons jaarverslag online. →

Zorg voor onze boerenlandvogels, oog voor ons landschap

Verenigd in BoerenNatuur Groningen West zorgen wij met 700 boeren en burgers voor een natuurlijk boerenland. Van De Wilp tot Rottum en van Visvliet tot Noorderlaren. Samen werken we aan de uitvoering van het stelsel Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). In ons gebied betekent dat vooral het creëren en beheren van geschikte leefgebieden voor onze weidevogels en het onderhouden van elzensingels en houtwallen in ons cultuurhistorisch waardevolle coulisselandschap.

Daarnaast trekken we in vele projecten gezamenlijk op naar een natuurinclusievere landbouw. Met aandacht voor een gezonde bodem, schoon water, het klimaat, biodiversiteit en ons prachtige (agrarische) landschap waar we trots op zijn. We inspireren elkaar door het delen van kennis en ervaring. Dit doen we altijd vanuit een praktische insteek, passend bij de bedrijven van onze leden en ons gebied.

Vanaf 1 maart 2024 hebben we een nieuwe naam: BoerenNatuur Groningen West. Deze nieuwe naam geeft duidelijker aan waar we voor gaan en staan. Daarnaast zijn we op deze manier beter herkenbaar als lid van onze overkoepelende organisatie BoerenNatuur.

In dit jaarverslag kunt u lezen wat we in 2023 hebben gedaan en bereikt in de uitvoering van het ANLb en hoe we samen in diverse projecten werken aan een natuurinclusievere landbouw.

VOORWOORD

Freek Nieuwenhuis

Twee jaar geleden schreef ik in het voorwoord van ons jaarverslag dat ik goede hoop had dat Polder De Oude Held behouden zou blijven voor de weidevogels. Nu, twee jaar later, kan ik u melden dat dat inderdaad het geval is! Vorig jaar hebben de gemeente en de betrokken organisaties een aangepast plan voor natuurcompensatie bedacht. Hiermee zijn de grutto's in Polder De Oude Held nu gered en kunnen de vleermuizen en geoorde futen terecht in andere gebieden. Ik ben ontzettend blij dat een lang en slepend proces uiteindelijk heeft geleid tot een win-win situatie voor iedereen, maar vooral voor de weidevogels. En dat op deze manier effectief agrarisch natuurbeheer van onze deelnemende boeren in een uniek gebied behouden blijft voor onze nationale vogel.

Deze ontwikkeling in De Oude Held past precies in het plaatje van de grote verantwoordelijkheid die we binnen ons collectief voelen voor de weidevogels. Door op de juiste plek en op het juiste moment de juiste maatregelen te nemen die het ANLb-stelsel (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer) biedt en ook daarbuiten kansen te verzilveren om de leefgebieden blijvend te verbeteren en beheren. Dat dit zijn vruchten afwerpt bleek vorig jaar uit grutto-tellingen van de betrokken partijen bij het Actieplan Weidevogels Groningen: 76 procent van de grutto-paren in de provincie Groningen broedt in boerenland van ons collectief. De inzet van onze boeren voor de weidevogels blijft dus hard nodig. Met de start van het Aanvalsplan Grutto kunnen we daar nog een flinke schep bovenop doen. U leest er meer over verderop in dit jaarverslag. Wat betreft het beheer van de houtsingels en landschapselementen in ons karakteristieke coulisselandschap zijn er vorig jaar nieuwe beheerpakketten bijgekomen. En met de aanstelling van onze Veldcoördinator Landschap Hilko Bron kunnen we onze deelnemers nog beter begeleiden in het beheren van een waardevol, gevarieerd en soortenrijk coulisselandschap.

In 2023 gingen we in diverse sessies met u in gesprek over de zogenaamde 'Gebiedsofferte'. Als collectief vinden wij dat de landbouw met concrete maatregelen een belangrijke bijdrage kan leveren aan het oplossen van grote maatschappelijke opgaven. We hebben jarenlange ervaring met onder andere het beheer van natuur en landschap, het vergroten van biodiversiteit en verduurzaming van de landbouw. Als agrariërs kunnen we het initiatief hiervoor naar ons toe trekken en een aanbod doen om vanuit eigen boerenkracht bij te dragen aan de maatschappelijke opgaven voor het landelijk gebied: de gebiedsofferte. Verderop in dit jaarverslag leest u er meer over.

Tot slot ben ik blij met onze nieuwe naam sinds 1 maart jl.: BoerenNatuur Groningen West. Want dat is precies waar wij gezamenlijk voor gaan en staan. Een natuurlijk en soortenrijk boerenland waar onze leden steeds natuurinclusiever boeren, passend bij hun bedrijf en wensen.

Freek Nieuwenhuis, Voorzitter BoerenNatuur Groningen West

Weidevogelbeheer

Continu werken aan verbetering van leefgebieden voor onze weidevogels

05

Landschapsbeheer

Samen werken aan een waardevol en gevarieerd coulisselandschap

19

Onze projecten

“Over de bodem valt nog veel te leren”

23

BoerenNatuur Groningen West in cijfers (2023)

30

Weidevogelbeheer

2023: een redelijk tot goed weidevogelseizoen

Het seizoen 2023 was voor de weidevogels in het algemeen een redelijk tot goed jaar. Onder andere dankzij goede samenwerking tussen onze veldmedewerkers, vrijwilligers en boeren. Vooral kievit, grutto en tureluur deden het goed. Dit was onder andere terug te zien in het aantal hectare afgesloten kuikenvelden.

Grillig

Het weer was tussen maart en juli erg grillig. Na een droge februari begon het seizoen met veel regen in maart en april. De eerste helft van 2023 is de op drie na warmste ooit gemeten. April was daarop een uitzondering omdat deze maand relatief koud en ook natter verliep dan normaal. Dit zorgde voor trage grasgroei. Tot en met 11 mei bleef het nat. Daarna volgde een lange droge periode tussen 11 mei en 20 juni; 40 dagen lang met nauwelijks regen. Tot half mei waren de weersomstandigheden gunstig voor de weidevogels; de zachte bodem zorgde voor makkelijk bereikbaar en voldoende voedsel. Ook was er goede nest- en broedgelegenheid, mede door weinig verstoring als gevolg van bewerkingen op het land.

Plasdras en hoog peil van levensbelang in droge periodes

Hierna volgde een droge periode waarin de weidevogels voor hun voedsel steeds meer aangewezen waren op sloten met hoog peil en plas-drasgebieden binnen de mozaïeken. Extra controle en zorg was nodig om te voorkomen dat deze niet droogvielen. Zo zijn er extra pompen ingezet en hebben we de boeren gevraagd om extra water op het land te pompen.

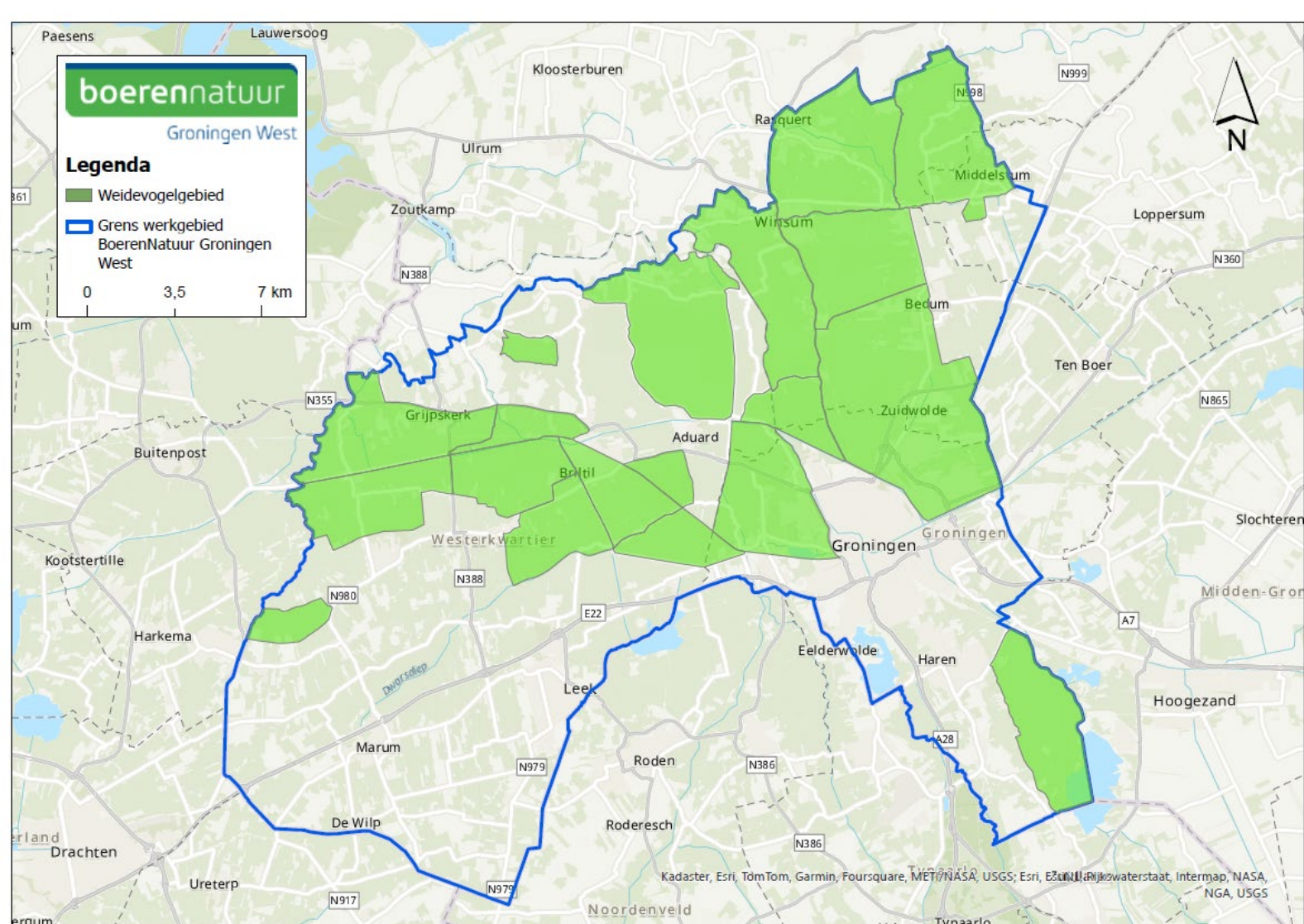
Agrarisch natuurbeheer effectief

In de gebieden waar het met de grutto gemiddeld goed gaat – zoals in Tinallinge, Lagemeeden, Niezijl, Niehove en deelgebied Gerkesklooster – blijkt het agrarisch natuurbeheer goed te werken. Hier zie je duidelijk de effecten van bijvoorbeeld aanleg van plasdras(greppels) en laat maaien. Daar waar boeren op gebiedsniveau uitgebreide beheerpakketten afsluiten met een goed mozaïek van verschillende beheermaatregelen die elkaar versterken, zie je dat het effectief is.

Structureel predatiebeheer blijft nodig

Daarbij moet vermeld dat goed predatiebeheer essentieel blijft om de huidige populatie weidevogels in stand te houden. Dat bleek ook het afgelopen jaar in de gebieden waar we extra onderzoek deden naar de relatie tussen predatie en broedsucces gericht op steenmarter en vos. Hierdoor konden we extra maatregelen nemen door het aanvragen van ontheffingen. De predatiedruk (met name door vos en steenmarter) moet echt omlaag in de weidevogelkerngebieden. Het zou heel erg helpen als dit door landelijke wetgeving wordt gesteund, maar de praktijk is momenteel helaas nog steeds dat het in elk gebied apart moet worden bevochten.

Weidevogelgebieden in het werkgebied van BoerenNatuur Groningen West

Aan de slag met Aanvalsplan Grutto

Het college van Gedeputeerde Staten van Groningen heeft afgelopen jaar een subsidie van ruim 1,6 miljoen euro verleend aan BoerenNatuur Groningen West voor het Aanvalsplan Grutto (AVPG). Het AVPG is in 2020 gepresenteerd en is een (landelijk) initiatief van Pieter Winsemius (oud-minister van VROM), It Fryske Gea, de Friese Milieu Federatie en Vogelbescherming Nederland. Met dit plan willen de initiatiefnemers de neerwaartse trend van de grutto en andere weidevogels keren. Zes weidevogelprovincies (waaronder dus ook de provincie Groningen), landbouworganisaties, natuurorganisaties en wetenschappers werkten mee aan het plan.

Kansgebieden Gorecht en Reitdiep

In de provincie Groningen zijn twee zogenaamde kansgebieden in beeld om in te richten volgens de maatstaven van het AVPG: De Onner- en Oostpolder (Gorecht) ten noordwesten van het Zuidlaardermeer en het Reitdiepgebied ten noorden van de stad Groningen. Deze gebieden hebben een grote potentie om wat betreft inrichting en beheer een nog beter 'thuis' voor weidevogels te worden. Mede omdat deze gebieden in het verleden al zeer aantrekkelijk zijn gemaakt met o.a. maatregelen vanuit het ANLb (Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer). De exacte begrenzing van deze gebieden ligt nog niet vast. BoerenNatuur Groningen West is als regisseur van het huidige weidevogelbeheer de aangewezen partij om samen met de gebiedspartijen de mogelijkheden voor het AVPG in deze gebieden samen met de boeren te onderzoeken en uit te voeren.

Uitbreiding zwaar beheer

In 2022 hebben we de eerste verkennende stappen gezet. Sindsdien is er al veel werk uitgevoerd en is het zwaar beheer sterk uitgebreid. In de aangewezen kansgebieden Gorecht en Reitdiep is verder gewerkt aan habitatoptimalisatie met onder andere plasdras, hoog waterpeil en kruidenrijk grasland. In het Reitdiepgebied is het aantal plasdrasgebieden bijna verdubbeld en ligt er nu zo'n 100 ha in zwaar beheer. Ook in Gorecht is een flink aantal plasdrassen aangelegd en is er 28 ha extra in zwaar beheer gekomen.

Aantrekkelijk verdienmodel

Een uitdaging blijft het zoeken naar een aantrekkelijk verdienmodel met passende vergoedingen en een langjarig perspectief voor boeren. Dat wat inpasbaar is aan weidevogelbeheer in het boerenbedrijf wordt nu wel gedaan. Maar met alleen het ANLb redden we het niet. Voor de grutto is het belangrijk dat er verdergaande stappen worden gezet op het gebied van extensivering. Dat is alleen mogelijk als dat financieel haalbaar wordt voor de boeren die dat willen. Daarvoor zijn andere financiële constructies nodig dan het ANLb. Dat is de zoektocht waar we voor staan in het aanvalsplan grutto. We kijken naar de mogelijkheden, bijvoorbeeld in de gebiedsofferte en in de Transitie Landelijk gebied Groningen, hoe dit bij kan dragen aan de doelen in deze betreffende gebieden.

85 procent grutto's in provincie Groningen broedt op boerenland

1025 broedparen geteld in 2023

Dit blijkt uit tellingen in 2023 van betrokken organisaties bij het Actieplan Weidevogels Groningen dat in 2018 is gestart met maatregelen staan om de weidevogelgebieden in de provincie Groningen te verbeteren. BoerenNatuur Groningen West, BoerenNatuur Midden-Groningen, Het Groninger Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten leverden de telgegevens aan uit hun gebieden.

In totaal werden afgelopen jaar 1025 gruttobroedparen geteld in de provincie Groningen: 779 broedparen werden geteld bij de boeren van BoerenNatuur Groningen West, 51 broedparen bij de boeren van BoerenNatuur Midden-Groningen, 145 broedparen in de gebieden van Het Groninger landschap, 25 broedparen in de gebieden van Natuurmonumenten en 25 broedparen in de gebieden van Staatsbosbeheer. Zo'n 85 procent van de broedparen broedt op boerenland waarvan 76 procent in het werkgebied van BoerenNatuur Groningen West, de overige 15 procent bij natuurbeheer-organisaties. De genoemde aantallen zijn het resultaat van diverse soorten tellingen waaronder zogenaamde BMP-tellingen (Broedvogel Monitoring Project), BTS-tellingen (Bruto Territoriaal Succes) en losse tellingen.

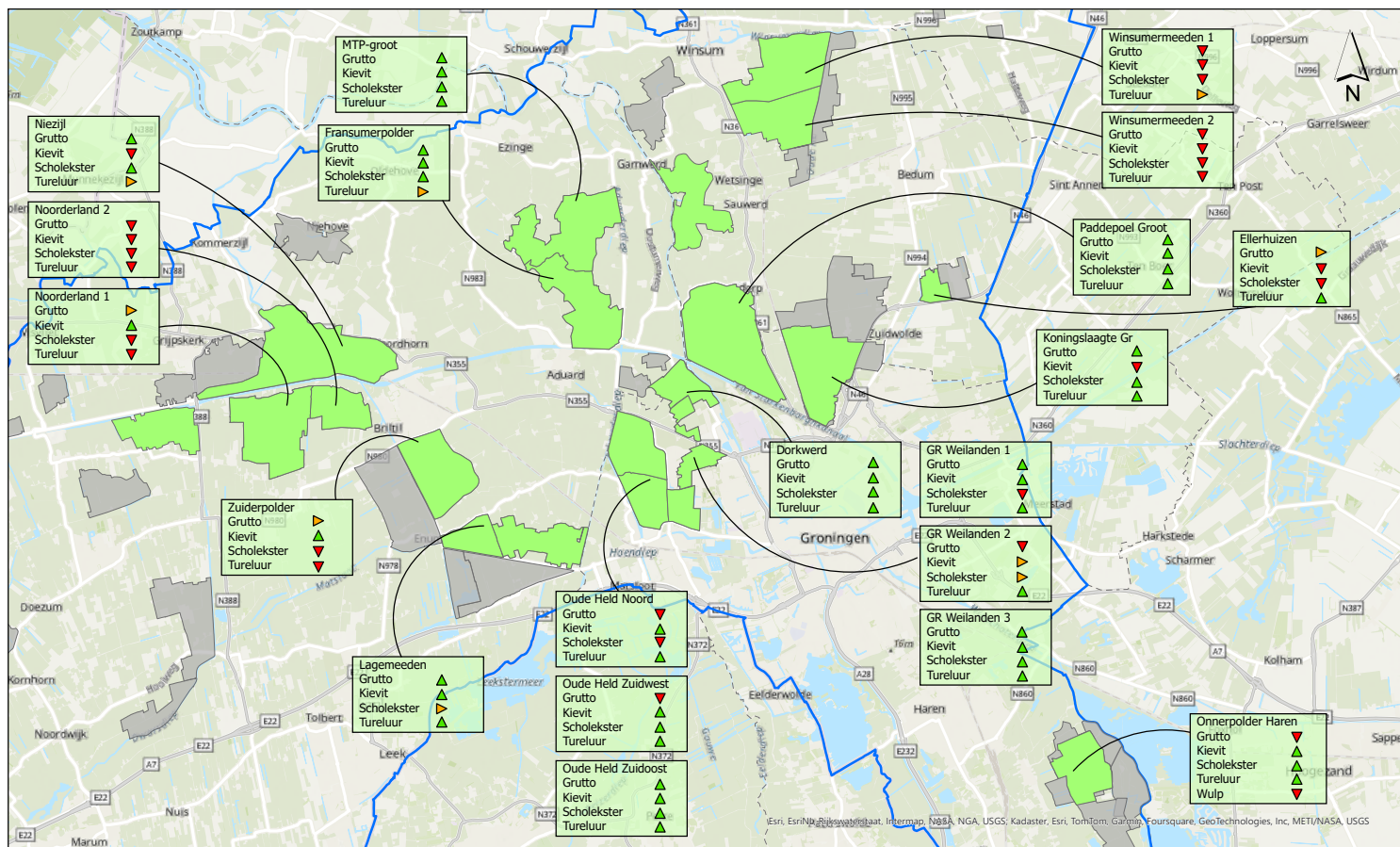
Actieplan Weidevogels Groningen

In mei 2018 ging het Actieplan Weidevogels Groningen van start. Hierin staat een overzicht van maatregelen die nodig zijn om de weidevogels in de provincie Groningen te behouden. Prioriteit is dat in bestaande weidevogelgebieden het broedsucces van de weidevogels op een dusdanig niveau komt te liggen zodat de stand weer gaat groeien en op termijn andere weidevogelgebieden weer bevolkt kunnen worden. Het doel is om in 2027 2000 gruttobroedparen in de provincie Groningen te hebben. Aan het actieplan werken twaalf Groningse en landelijke partijen mee: BoerenNatuur Groningen West, BoerenNatuur Midden-Groningen, Het Groninger Landschap, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Avifauna Groningen, LTO Noord, Natuur- en Milieufederatie Groningen, IVN, Landschapsbeheer Groningen en Wildbeheereenheden Groningen.

Toelichting BMP en BTS

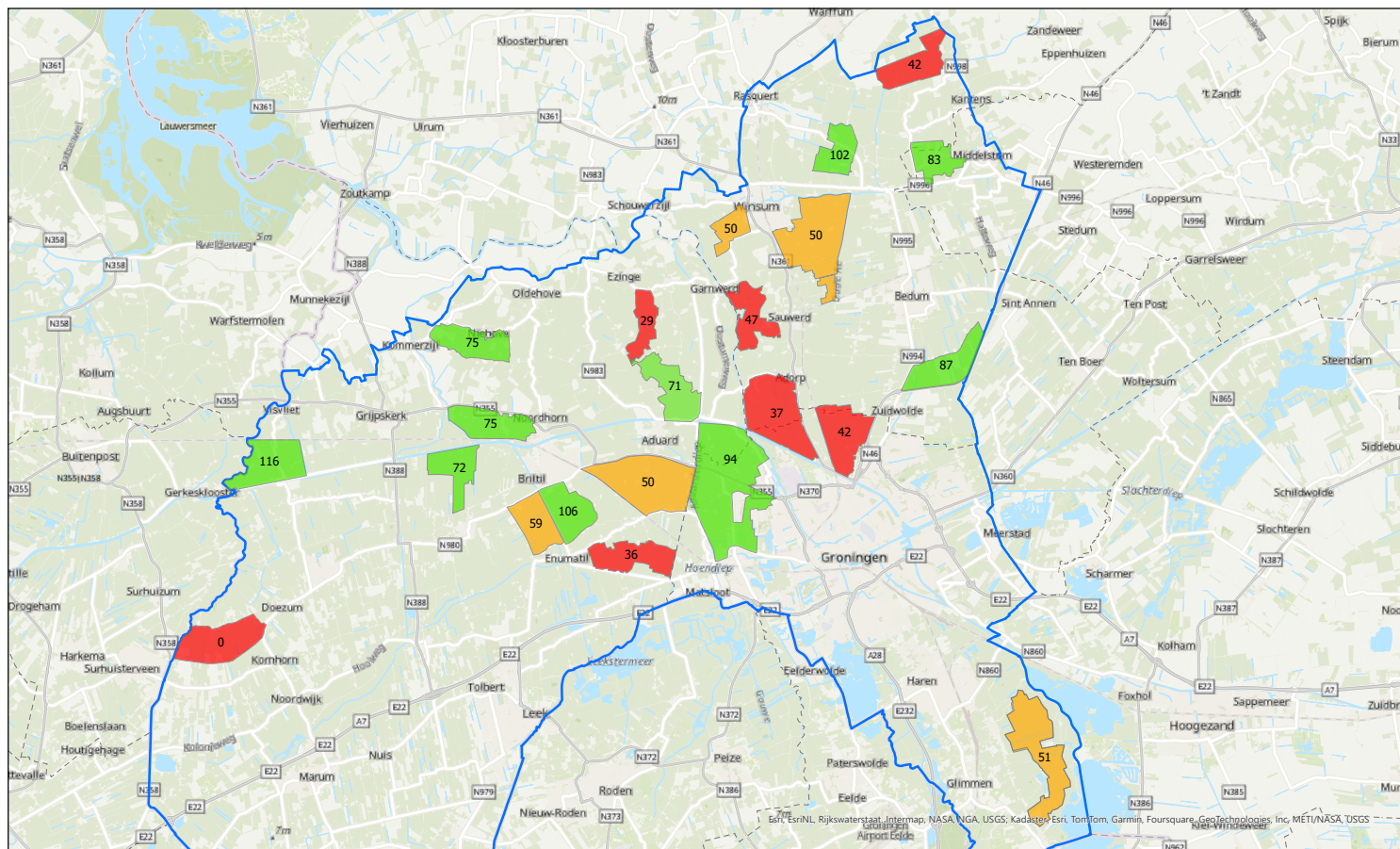
Met de Broedvogel Monitoring Project (BMP) methode tellen we het aantal broedparen per soort, minimaal 1 keer in de 3 jaar in elk telgebied. In 2023 zijn de groen gekleurde gebieden in de kaart geteld. Per soort staat aangegeven hoeveel broedparen werden geteld ten opzichte van de vorige telling (bovenste kaart). Met de BMP methode weten we hoeveel broedvogels er in het broedgebied aanwezig waren. Aanvullend op het aantal broedparen geeft de Brutto Territoriaal Succes (BTS) methode een goede indicatie van het broedsucces van de grutto. Deze telling wordt elk jaar herhaald in dezelfde telgebieden (onderste). Van de broedparen grutto in een telgebied moet ongeveer 65% succesvol zijn om de oudersterfte te compenseren. Lees hieronder verder

BMP 2023

t.o.v. laatste telling

BTS Grutto 2023

300 mensen gingen mee met de Weidevogel Express

In 2023 hebben we voor het eerst rondleidingen verzorgd met de Weidevogel Express. En daar werd gretig gebruik van gemaakt. In totaal hebben zo'n 300 mensen tijdens 20 ritjes genoten van de vogels in door onze boeren beheerde weidevogelgebieden. Het gros van de rondleidingen werd gedaan bij onze leden Matthijs en Nienke Veenland in het weidevogelgebied bij Tinallinge. Tijdens de ritjes hielden we uiteraard voldoende afstand van de weidevogels om verstoring te voorkomen. Tijdens de rondleidingen vertelde gids Anne-Jan Staal welke beheermaatregelen de boeren nemen voor de weidevogels en welke vogels je dan zoal kunt zien.

Polder De Oude Held blijft behouden voor de grutto

Foto: Bert Lanting

In juli 2023 werd bekendgemaakt dat negen Groningse natuur- en milieuorganisaties, waaronder BoerenNatuur Groningen West, en de gemeente Groningen samen een aangepast plan hebben bedacht voor de natuurcompensatie die nodig is voor de ontwikkeling van woningbouw op De Suikerzijde. In het oude voorstel dreigde weidevogelgebied De Oude Held te worden opgeofferd. Dat wilden wij niet laten gebeuren omdat onze boeren hier met agrarisch natuurbeheer een parel van een weidevogelgebied hebben gecreëerd waar de grutto en andere weidevogels ieder jaar terugkeren. Wij zijn erg blij dat dit bijzondere weidevogelgebied met het beste broedsucces van de provincie Groningen blijft zoals het is en dat er gezamenlijk een alternatieve oplossing is gevonden!

[Lees het hele bericht op onze website](#)

‘Mijn boeren weten; als ik bel dan komt Joop direct’

Aan het woord is Joop Sijbolts (82) uit Winsum, vrijwillig weidevogelbeschermmer en veldmedewerker bij BoerenNatuur Groningen West. Zijn liefde voor weidevogels gaat een flinke tijd terug; als zesjarig jochie op de lagere school in Ten Boer struinde hij in de jaren 50 al rond in de weilanden. Toen hij op 15-jarige leeftijd in 1957 bij de provincie Groningen solliciteerde bij de afdeling waterschap (‘in korte broek, dat kon toen nog’) kon hij zijn werk ook prima combineren met veel buiten zijn in het landelijk gebied van de provincie. Die combinatie werd in 1966 nog beter toen hij in de buitendienst van de provincie kwam te werken. Sindsdien had hij voor zijn werk veel contacten met boeren in de hele provincie voor het aanleggen van persleidingen zoals die tussen Hoogkerk en de Waddenzee. ‘Ik leerde het buitengebied van de provincie zo heel goed kennen, inclusief de weidevogelgebieden waar ik dan in mijn vrije tijd graag naartoe ging. Je had toen veel akkertjesland, hogere waterstanden en er werd vaste mest gestrooid met paard en wagen. In bijvoorbeeld de Winsumermeeden zag je toen nog veel patrijzen, veldleeuweriken en kwartels’.

Freerk en Joop turend vanuit de auto. Foto Dagblad van het Noorden

Joop en Freerk: hecht duo met meer dan 150 jaar weidevogelkennis

Zo rond 2002, een paar jaar na de oprichting van de Vereniging duurzame landbouw Stad en Ommeland in 1998, leerde Joop Freerk Wind kennen. Freerk had sinds 1966 als onderwijzer gewerkt op de landbouwschool in Winsum en was net als Joop een veldman en weidevogelliefhebber in hart en nieren. Freerk kende de Winsumermeeden als zijn broekzak terwijl Joop in die tijd voornamelijk rondstruinde in het Reitdiepgebied. 'Freerk vroeg mij toen een keer om samen te gaan kijken in de Winsumermeeden en sindsdien gingen we steeds vaker met z'n tweeën het veld in om nesten te zoeken en markeren', vertelt Joop. Dat resulteerde uiteindelijk in een mooie vriendschap, vele eerste Kievitseieren van het seizoen die ze vonden en gezamenlijk meer dan 150 jaar (!) veldervaring met weidevogels. Tijdens vele weidevogelseizoenen was dit hechte duo te zien, vaak samen in de auto, turend over het land, op zoek naar nesten om veilig te stellen.

Freerk en Joop bij het eerste kievitseizoen in 2018. Foto Albert-Erik de Winter

Lintje voor inzet weidevogels

Joop: 'Aangezien Freerk al vanaf de jaren 60 pionier in de Winsumermeeden was voor de weidevogels, heb ik me er sterk voor gemaakt dat hij een lintje zou krijgen. En dat is gelukt. In 2010 werd hij benoemd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau voor zijn vrijwillige verdiensten voor de weidevogels en de kerk. Dat was een heel bijzonder moment weet ik nog. Freerk had de tranen in zijn ogen staan'. Een paar jaar geleden ging Freerks gezondheid helaas achteruit. Joop: 'Het lopen ging steeds slechter en dus gingen we steeds minder samen op pad. Freerk kwam terecht in verpleeghuis De Twaalf Hoven in Winsum. En met Freerk in het verpleeghuis ging helaas ook veel weidevogelkennis verloren.

Praten en lopen ging steeds moeilijker, maar hij vond het nog steeds fijn om verhalen over de weidevogels te horen. Vorig jaar hebben we Freerk nog meegenomen in de Weidevogel Express door het land van Matthijs en Nienke Veenland in Tinallinge. Veldmedewerker Anne-Jan Staal heeft ons toen rondgereden door het land, dat was prachtig. Maar met Freerk het land in, dat ging helaas niet meer. Dat mis ik heel erg. De laatste tijd gaat mijn vrouw Saak vaak mee om nesten te beschermen. Ik ben heel blij dat we dat zo samen kunnen doen. Net als dat ik nog vaak met veldmedewerker Anne-Jan in het veld ben om weidevogelgebieden te verbeteren wat betreft beheer en inrichting'.

Freerk geniet in de Weidevogel Express van de weidevogels

Drie belangrijke adviezen

Heeft Joop met zoveel ervaring ook goede adviezen voor (beginnende) vrijwilligers? 'Drie belangrijke dingen. Ten eerste: loop zoveel mogelijk mee met ervaren vrijwilligers. Zij kunnen je een hoop leren. Ten tweede: kijk eerst goed vóór je het veld in gaat. Kijken, kijken, kijken. Aan de hand van herkenningspunten in de horizon kun je dan ongeveer bepalen waar een nest zit en loop je er als het goed is zo op af. Ten derde: houd goed contact met de boer en zorg dat je er bent op momenten dat de boer je nodig heeft. Zorg ervoor dat de boeren altijd op je kunnen vertrouwen. De boeren waar ik loop weten: als ik Joop bel, dan komt hij direct. En dat moet je hebben'.

Naschrift: Vlak voor publicatie van dit jaarverslag hoorden wij het verdrietige nieuws dat Freerk Wind zaterdag 9 maart op 92-jarige leeftijd is overleden. In overleg met zijn dochter Nynke is besloten om bovenstaand interview in iets aangepaste vorm te plaatsen. Wij zullen Freerk ontzettend missen en wensen zijn naasten veel sterkte toe met dit grote verlies.

Bijna een kwart eeuw weidevogelbeheer

Op een fraai gelegen plek in weidevogelgebied de Winsumermeeden bevindt zich de boerderij van Philip Elsinga die hier 53 jaar geleden werd geboren: 'We hebben 120 koeien en doen al bijna een kwart eeuw aan weidevogelbeheer op ons land met plasdras, uitgestelde maaidatum, ruige mest, kuikenvelden en legselbeheer. Geen seizoen is hetzelfde, en dan is het prettig als je samen met de veldmedewerker van het collectief aan de juiste knoppen kunt draaien om het mozaïekbeheer zo optimaal mogelijk voor de vogels te krijgen'. Die samenwerking verloopt heel prettig, net als met onze vrijwilliger Joop Sijbolts en Freerk Wind destijds die helaas onlangs is overleden (zie ook elders op deze pagina). 'Freerk kende ik van jongs af aan. Toen hij in de jaren tachtig adjunct-directeur van de landbouwschool in Winsum was, zag hij mij wel eens spijbelen in het land omdat ik aan het mestrijden was. Maar hij heeft mij nooit verklikt, dat vond ik wel mooi'.

'Ik vind agrarisch natuurbeheer belangrijk en doe het graag, ondanks dat ik vind dat het zo langzamerhand wel meer mag zijn dan een onkostenvergoeding. Samen met zijn buurman zit Philip in het kennisnetwerk 'Boerenlandvogelboeren' van Vogelbescherming Nederland. 'Samen met andere boeren gaan we af en toe op excursie naar andere plekken in het land om te kijken hoe ze het daar doen. Dat is niet alleen leuk, maar ook heel leerzaam. Van alle weidevogels is de grutto mijn favoriet: Dat geluid vind ik prachtig om te horen in het land. Zoals het nu staat heb ik nog wel wat ruimte om het beheerpakket uit te breiden. Ik zou volgend jaar graag nog een tweede plasdras willen voor de vogels. Hopelijk groeien daar dan net zoveel jongen op als rond de plasdras die ik nu al heb'.

Landschapsbeheer

Leren waarderen

Het eerste jaar van de nieuwe ANLb-periode ligt achter ons. Een jaar van uitbreidingen in beheer met onder andere botanische hooilandranden, maar ook van de gecombineerde opgave als grote uitdaging. Onze veldcoördinator Hilko Bron kwam in actie als contactpersoon voor landschapsdeelnemers. 'Langzamerhand weten deelnemers mij steeds beter te vinden'. Als een deelnemer contact opneemt met Hilko gaat hij vaak even langs om te sparren en om langs de singels te lopen. 'Het varieert van advies geven bij kappen of bijplanten tot hulp bieden bij het intekenen van elementen. Maar ook luisteren naar zorgen en frustraties bij de boeren hoort erbij.'

Halbin Wiersema en Hilko Bron

Landschap krijgt meer waarde als je ziet wat er leeft

Bestuurslid Halbin Wiersema (portefeuille landschapsbeheer en schouw) is blij met deze aandacht voor het landschap. 'Het landschapsbeheer krijgt zo steeds meer vorm en de aandacht die het verdient. Daardoor kunnen we ook meer optimaliseren. Hilko kan nu samen met hen kijken naar de situatie en advies geven over bijvoorbeeld nieuw beheer. De bereidheid onder deelnemers is er wel en ze vinden het prettig als er meegedacht wordt.' De uitdaging is volgens Halbin wel om zoveel mogelijk boeren, groot en klein, hierin mee te nemen. 'Want er is veel kennis, en ook landelijk wordt landschap steeds meer een *hot item*. We willen de beheerders hier dan ook echt meer bij gaan betrekken. Zo kunnen we ontdekken waar behoefte aan is.' Halbin en Hilko zullen zich in het nieuwe jaar in ieder geval richten op ecologisch monitoren. 'Het landschap krijgt meer waarde als je ziet wat er leeft. Die kennis delen we ook graag met de beheerders van deze waardevolle elementen.' Daarnaast ziet Hilko dat ook weersextremen de laatste jaren invloed hebben op de houtsingels. 'Elzen hebben het moeilijker na een paar droge zomers. Door monitoring kunnen we daar ook gericht op inspelen.'

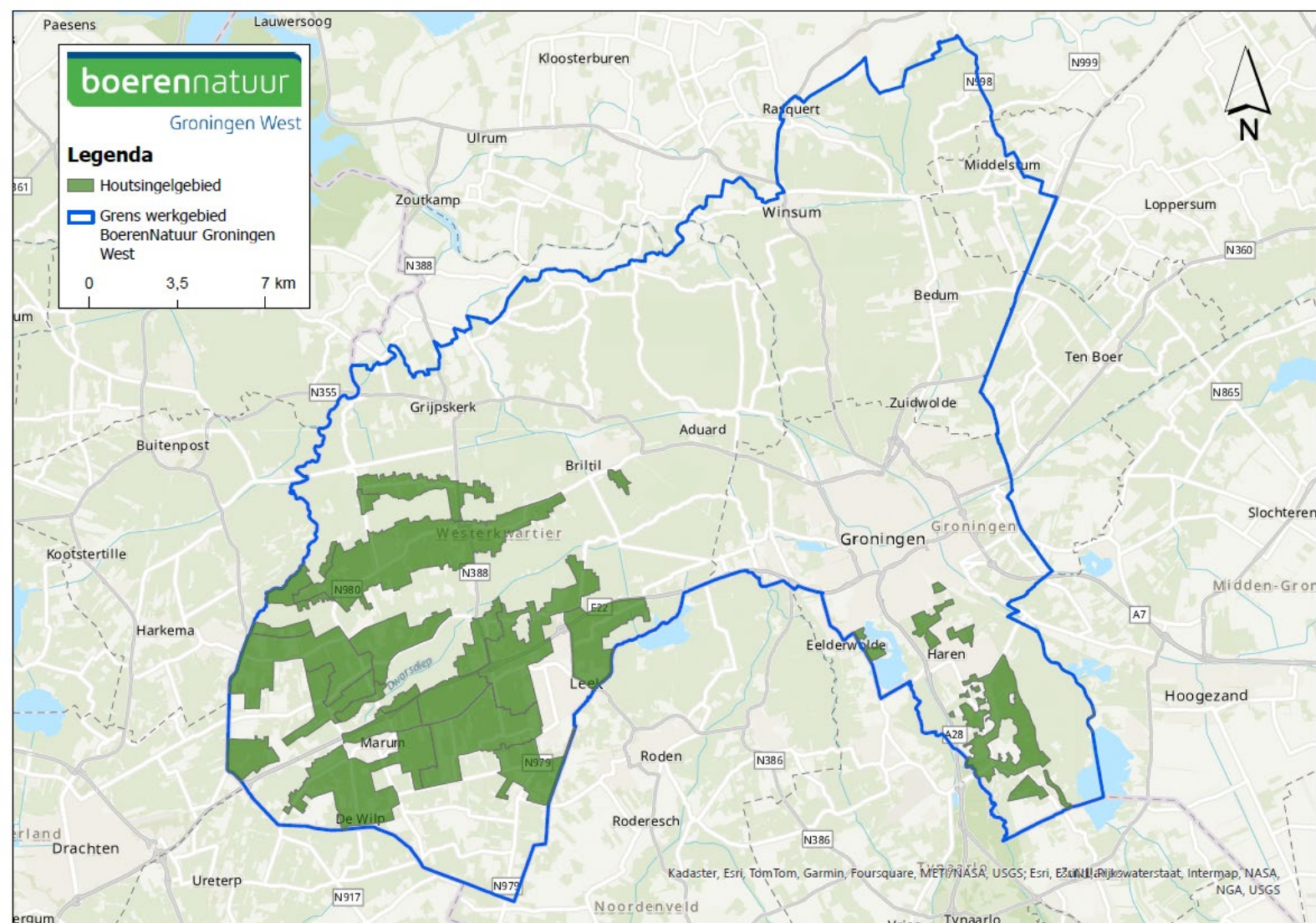

Voorjaar 2023: infoavond 'Soortenrijkdom in het coulisselandschap'

In het voorjaar van 2023 organiseerden we een infoavond voor onze leden met als onderwerp 'Soortenrijkdom in het coulisselandschap' in de Postwagen in Tolbert. Een boeiende avond met als spreker Ernst Oosterveld (ecoloog en specialist agrarisch natuurbeheer) die vertelde over zijn onderzoek naar biodiversiteit in het gebied van ons buurcollectief Noardlike Fryske Wâlden. Ook gaf hij tips hoe je in het beheer de biodiversiteit kunt versterken.

Houtsingelgebieden in het werkgebied van BoerenNatuur Groningen West

Oog voor diversiteit in het landschap

In het Zuidelijk Westerkwartier, tussen de agrarische bedrijven in, woont Emma Jasperse met haar man Jaap en drie kinderen. Zo'n acht jaar geleden kochten zij dit bijzondere plekje aan de rand van Niebert. Emma, werkzaam bij de provincie Drenthe, leeft hier haar droom. 'Ik wil meer richting de ecologie gaan, daar ligt mijn hart'. Emma heeft een grote passie voor natuur en wil graag iets doen om bij te dragen aan een betere wereld. Ze doet dan ook als particulier mee aan landschapsbeheer bij BoerenNatuur Groningen West. Toen we deze plek kochten hebben we gelijk singels aangeplant en hersteld. 'Onze motivatie om dit te doen is puur en alleen voor de biodiversiteit en de dieren.'

Bij het zelfgebouwde huis bezit het gezin drie hectare grond. Emma ziet het als het begin van een mooie ontwikkeling naar een biodiverse plek. Met elzensingels, poelen, fruitbomen en natuurlijk de dieren die daardoor worden aangetrokken. 'Het weiland ligt al meer dan acht jaar braak en wordt af en toe gemaaid. Je ziet nu de transformatie op gang komen, met rust willen we de diversiteit terugbrengen. Verschillende grassen en kruiden komen op, de bodem wordt minder zuur'. Ook de singels zijn door de jaren heen veranderd. 'We hadden veel vraatschade aan de jonge singels door de vele reeën die hier zitten en stukken waar aanplant om andere redenen niet goed aansloeg. Hilko Bron (veldoördinator landschap bij BoerenNatuur Groningen West) is langs geweest en we hebben toen jonge aanplant gekregen om schade te dichten. Het is fijn als er iemand meekijkt en advies geeft'. De singels hebben inmiddels een tussenkap gehad. Emma heeft veel oog voor diversiteit in de singels en kijkt naar de samenstelling en opbouw van de singel. 'Ook dood hout leeft, er zitten veel beestjes en insecten. Zo zijn jonge en oude elementen in de singel waardevol'. Emma vertelt dat de basis nu is gelegd en dat er nog meer plannen zijn. 'Op termijn zou ik graag nog meer willen doen met inheemse planten en waterberging om de cirkel rond te maken. Het is een prachtig landschap, mooi om van te genieten en belangrijk om in stand te houden.'

Projecten

Project Weide & Water afgerond: 'andere kijk op bedrijfsvoering'

Het afgelopen jaar is het project Weide & Water afgerond. Een project waarin de bodem centraal stond. Een goede bodem zorgt voor een stabiele gewasproductie, een goede waterkwaliteit en het vasthouden of afvoeren van water. Welke maatregelen zijn daarbij nodig? Met meer dan 80 boeren deelden we kennis en praktijkervaring over duurzaam bodem- en waterbeheer. In dit project werkten we samen met het Gronings Agrarisch Jongeren Kontakt (GrAJK) en BoerenNatuur Midden Groningen.

Praktijkproeven en slotbijeenkomst met workshops

In het laatste jaar van het project organiseerden we diverse kennisbijeenkomsten, zomerexcursies in het veld en hebben we het bodemadviestraject afgerond. Daarnaast hebben een aantal enthousiaste deelnemers diverse praktijkproeven gedaan op het gebied van mestvitalisatie, bokashi en compost-O. Op 15 november vond de slotbijeenkomst van het project plaats in Zuidwolde waarin alle onderdelen samen kwamen en de deelnemers diverse workshops konden volgen. Bekijk ook de video 'Weide & Water in vogelvlucht'.

Een andere kijk

Projectleider Janneke van der Velde van BoerenNatuur Groningen West kijkt positief terug op het project: 'Deelnemers vonden het een leerzaam project met een divers aanbod aan excursies. Ze zijn aan het denken gezet en hebben een andere kijk gekregen op bodem, grond en bemesting. Zo vertelde een boer enthousiast dat hij tijdens het bodemadviestraject veel had geleerd om mee te nemen in zijn bedrijfsvoering. Hij is een derde in kunstmest teruggegaan met dezelfde opbrengst'. Ook de zomerexcursies waren volgens projectleider Erik Hoving van BoerenNatuur Groningen West een succes: 'Deelnemers vinden het interessant om bij elkaar op het erf te kijken, daar leren ze van elkaar en doen ze veel inspiratie op.'

Zaaien en groeien

Het doel van het project was om kennis te delen over bodembeheer, ten behoeve van landbouw en water. Door de verschillende onderdelen in het project is dat goed gelukt. Erik: 'Het zaadje is gezaaid, deelnemers kunnen met de verkregen kennis en ervaring nu zelf verder aan de slag'. Het project liep door corona enige vertraging op en duurde daarom niet twee maar vier jaar. Dit zorgde samen met de actualiteiten in de sector voor uitdagingen, maar de interesse voor het onderwerp bleef. Janneke: 'Veranderingen in de bodem vragen veel tijd, je ziet niet direct resultaat. Tegelijk is het ook een actueel thema waarover nog veel te leren valt. Er is veel kennis vergaard en het bewustzijn blijft groeien, dat is belangrijk.'

Bodemvruchtbaarheid op peil houden

In Adorp runt Arnold Onnes een biologische melkveehouderij met 73 melkkoeien en 35 stuks jongvee. Hier heeft hij 40 ha grond in eigendom en 35 ha pachtgrond van Het Groninger Landschap. Op zijn bedrijf spelen weidegang en weidevogelbeheer een belangrijke rol. De grasgroei op peil houden is belangrijk: 'We zitten hier op kleigrond die lang koud en trapgevoelig is'. Hoe kan je dan toch optimaal gebruikmaken van de grond? Voor Arnold was dit een van de redenen om deel te nemen aan het project Weide & Water (zie elders op deze pagina): 'Het leek me interessant om mee te draaien en handvatten te krijgen om de bodemvruchtbaarheid op peil te houden en te verbeteren'.

Individueel bodemadvies

Het project was breed opgezet en deelnemers konden aan verschillende onderdelen deelnemen. Arnold volgde het bodemadviestraject en kreeg individueel advies van Peter Takens van Takens Kringloop Landbouw Advies. 'We hebben de bodemprofielen bekeken: hoe is de beworteling en structuur als je verder de grond in gaat?' Ook themabijeenkomsten brachten veel nieuwe kennis over bijvoorbeeld schimmels uit de grond.

Mestvitalisator

In het laatste jaar van het project werden praktijkproeven uitgevoerd. Arnold liet een mestvitalisator plaatsen in de mestkelder. 'Omdat we veel grasland uitgesteld maaien vanwege weidevogelbeheer, willen we het overige grasland aan het begin van het seizoen gelijk aan het groeien krijgen. Daarom is het goed de mest onder de loep te nemen en optimaal te benutten'. Tijdens de proef is gekeken naar de bacteriële samenstelling in de mest. 'In metingen kwam naar voren dat met de mestvitalisator meer activiteit van kleine organismen was te zien. We gaan proberen wat vaker te mixen zodat de mest vaker langs de vitalisator komt. En dan later nog eens kijken naar de effecten op langere termijn.'

Nog veel te leren over de bodem

'Het was een plezierig project om in mee te draaien. Praktische en laagdrempelige veldbijeenkomsten bij elkaar op het erf, maar ook kennisbijeenkomsten met ruimte voor kritische vragen en proeven met leuke eerste resultaten'. De bodem is en blijft een onderwerp waar nog veel over te leren valt. Arnold heeft in ieder geval een aantal lessen uit het project getrokken: 'Ik heb geleerd dat het op mijn bedrijf belangrijk is dat ik de kalkvoorziening in de bodem goed op peil houd en de bodem los moet houden. Daarnaast is de ontwatering op het land verbeterd door onderhoud aan bestaande drainage en herdrainage. Ik kan zeggen dat de grasgroei nu sneller op gang komt in het voorjaar dan een aantal jaren geleden.'

Westerkwartier Natuurinclusief

De afgelopen jaren heeft BoerenNatuur Groningen West samen met het Rijk, de Provincie Groningen, Waterschap Noorderzijlvest, gemeente Westerkwartier en de natuurorganisaties gewerkt aan het thema natuurinclusieve landbouw. Het doel: plannen maken met melkveehouders om voedsel te produceren binnen de grenzen van natuur, milieu en leefomgeving én een positief effect op de biodiversiteit. In het afrondende jaar werden kennissessies voor en door boeren georganiseerd en op de goed bezochte 'Grond-treffen' avonden zijn mogelijkheden voor grondgebruik verkend. Op de slotbijeenkomst van 20 december was er veel aandacht voor de bedrijfsnatuurplannen en strategische bedrijfsplannen. Projectleider Jacomijn: 'Er zijn voor 37 melkveehouders bedrijfsnatuurplannen gemaakt. Hierin staan praktische maatregelen op maat en wat het effect daarvan zou kunnen zijn.'

Bedrijfsnatuurplannen

Aan de totstandkoming van de bedrijfsnatuurplannen ging een verdiepend proces vooraf. Er zijn inspiratiesessies gegeven door onder andere Jaap Dirkmaat van Vereniging Nederlands Cultuurlandschap. Vervolgens waren er keukentafelgesprekken met de deelnemers: wat wil je zelf graag? De gesprekken werden gecombineerd met inventarisaties op het bedrijf: wat groeit en bloeit er? Aan de hand van deze input werden plannen op maat gemaakt om deze daarna in kleine groepjes per gebied terug te koppelen. Deze kleinschalige terugkoppelbijeenkomsten waren volgens Jacomijn inspirerend: 'Hier werden ogen geopend. Met uitleg ging men anders naar bepaalde maatregelen kijken.' Maatregelen varieerden van kruidenrijk grasland en erfbeplanting tot ecologisch slootbeheer, waar veel animo voor is. Deelnemers konden aangeven met welke maatregel ze echt aan de slag wilden gaan. Gemeten werd dan wat het effect daarvan zou kunnen zijn. En waarom wachten? Boeren willen aan de slag. De eerste 5000 bomen zijn dan ook al uitgedeeld aan deelnemers voor extra (erf)beplanting.

Strategische bedrijfsplannen

Naast bedrijfsnatuurplannen werden er 25 strategische bedrijfsplannen gemaakt. Hierin is gekeken naar de financiële gevolgen van natuurinclusieve keuzes op een bedrijf. Onderzocht zijn de mogelijkheden voor minder dieren, meer grond of een combinatie van beide. Met een doorrekening werd duidelijk wat een dergelijke invulling betekent voor het bedrijf. Ongeveer de helft van de deelnemers kwam financieel niet uit, daarom is voor hen deze weg (nog) niet mogelijk. Jacomijn: 'Het is jammer als boeren wel willen, maar niet kunnen. De boeren voor wie het wel interessant is zijn nu op het spoor gezet.'

Basis gelegd

Jacomijn kwam in 2023 in dienst bij BoerenNatuur Groningen West, als opvolger van Gert-Jan Stoeten. 'Mooi dat ik een bijdrage kon leveren aan dit project. Het was echt teamwerk, ook hier op kantoor.' Volgens Jacomijn hebben boeren bij Westerkwartier Natuurinclusief laten zien dat ze bereid zijn stappen te zetten om het bedrijf natuurinclusiever te maken. 'De basis is gelegd voor een goede samenwerking tussen de overheden en maatschappelijke organisaties om boeren in het gebied te helpen. Ook gaf het boeren veel inspiratie. Maatregelen waar ze zelf mee aan de slag konden zijn gelijk opgepakt. De resultaten van het project zijn met alle partijen gedeeld en de lessen die we eruit konden trekken gaan we verder oppakken voor de Transitie Landelijk Gebied in de provincie.'

Gebiedsofferte: een aanbod vanuit boerenkracht

Met de gebiedsofferte doen boeren een aanbod van diensten in ons gebied die zij gezamenlijk kunt leveren tegen een goede beloning. Op deze manier nemen we zelf initiatief om een bijdrage te leveren aan een toekomstbestendig landelijk gebied voor boer, burger én natuur.

Het afgelopen najaar zijn er verschillende oriëntatiebijeenkomsten gehouden in ons werkgebied. Tijdens deze avonden is de 'gebiedsofferte' uitgelegd. Er werd gesproken over de provinciale opgave die er ligt en de Transitie Landelijk Gebied (TLG) van de provincie. Projectleider Jacomijn Pluimers: 'De TLG is een eigen spoor om tot gebiedsplannen en uitvoering te komen, het is belangrijk dat we daar zo goed mogelijk op inhaken.' De aanpak om te komen tot een gebiedsofferte werd gepresenteerd, met daarin de visie op hoe de landbouw kan bijdragen aan de provinciale opgaven voor klimaat, water, bodem, natuur en landschap in het landelijk gebied. Welke maatregelen of diensten daarvoor nodig zijn? Jacomijn geeft aan dat we dat niet achter ons bureau kunnen bedenken: 'Boeren kunnen het beste zelf aangeven wat ze kunnen en willen bieden en wat daar voor nodig is. Daarom is het zo belangrijk dat ze aanwezig waren op deze avonden en ook bij het vervolg betrokken blijven.'

Waar wil ik naartoe?

'We kijken met een positief gevoel terug op de bijeenkomsten. De groepen deelnemers waren erg divers. Sommigen waren al wat op de hoogte van wat er speelde en anderen niet.' Na de presentaties gingen boeren dan ook zelf aan de slag met de vragen: Waar wil ik naartoe en welke diensten kan ik leveren of lever ik al? De een wil wel meer doen voor weidevogels en kruidrijk grasland, een ander wil een betere vergoeding voor het landschap, of meer doen op het gebied van bodembeheer, weidegang, energie opslag etc. Jacomijn: 'Boeren willen wel een bijdrage leveren aan natuur, landschap, water en klimaat en dat doen ze in veel gevallen ook al. Het is belangrijk dat het ook financieel kan, bijvoorbeeld door een beloning van de diensten die ze leveren.' De komende tijd is het de uitdaging om opgehaalde input verder te concretiseren. Met een groepje boeren die actief mee willen denken wordt de gebiedsofferte in het nieuwe jaar verder uitgewerkt.

Inspiratie van Jappie Riedstra

De bijeenkomsten over de gebiedsofferte waren een vervolg op de Algemene Ledenvergadering in het najaar van 2023. Melkveehouder Jappie Riedstra uit Veenhuizen was te gast om te vertellen over een soortgelijk initiatief. Jappie zit met zijn bedrijf tussen Natura2000 gebieden, op zandgrond waar het de afgelopen hete zomers heel droog was, en aan de rand van een dorp wat Unesco Werelderfgoed is. Acht boeren uit de regio, waaronder Jappie, hebben daarom een plan gemaakt voor de opgave in dat betreffende gebied en dit aangeboden aan de provincie. Ook daar hebben boeren het initiatief zelf genomen. Voor onze leden een inspirerend voorbeeld over hoe je zelf het heft in handen kan nemen.

Predatieonderzoek

Om de predatiedruk in de weidevogelgebieden tegen te gaan, hebben we de afgelopen jaren verschillende onderzoeken laten uitvoeren. Dit is nodig om vast te leggen wat het effect van predatie op de weidevogelstand is. Aan de hand daarvan kunnen we gericht maatregelen nemen om hier iets aan te doen. Het afgelopen jaar kwamen er belangrijke bevindingen naar voren.

Beheer vos nodig in Gorecht

In Gorecht bleek eerder uit monitoring dat het broedsucces er zeer laag is door een hoge predatiedruk. Veel maatregelen werden genomen zoals het plaatsen van rasters. Echter gaf dit niet het gewenste resultaat, gebiedsdekkend beheer van de vos blijkt nodig. Projectleider Bauke Brouwer is dan ook blij dat er ontheffing werd gegeven door de provincie Groningen om 's nachts met een warmtebeeldcamera de vos in dit gebied te bejagen. 'Het afgelopen weidevogelseizoen is dit dan ook uitgevoerd, van februari tot juni. Er bleken veel vossen te zitten, meer dan verwacht. In de resultaten van het weidevogelseizoen zagen we dan ook flinke verschillen. Waar in 2022 nog ruim 70% van de nesten werd gepredeerd, was dit nu bijna 20%. Daardoor steeg ook het Brutto Territoriaal Succes in het gebied van 16% in 2022 naar 52% in 2023'. Het project krijgt in 2024 dan ook een vervolg.

Steenmarterpilot uitgebreid

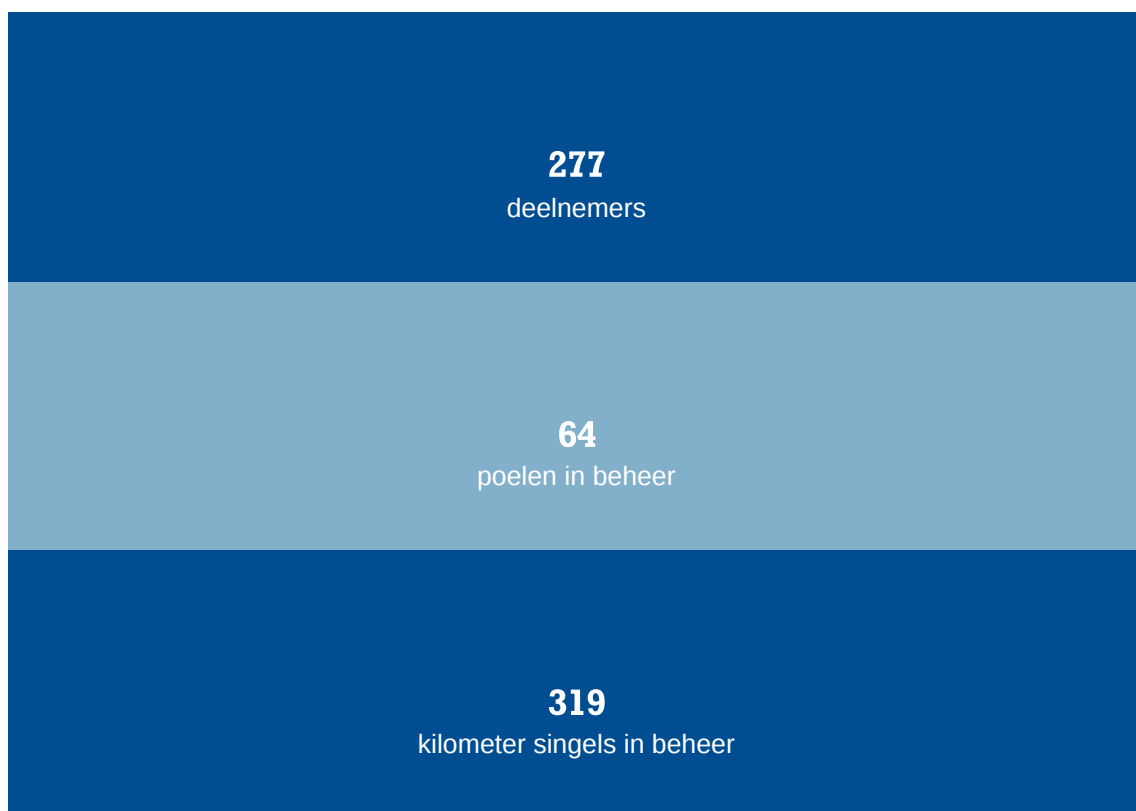
Vanwege de rol die de steenmarter speelt bij de predatie van weidevogelnesten en kuikens is er in 2021 een pilot gestart waarbij steenmarters in Koningslaagte, Paddepoel en de Winsumermeeden worden gevangen en gedood. Door het positieve effect werd dit onderzoek in 2023 uitgebreid naar de gebieden Niezijl/Noordhorn. Dit was mogelijk door de eerder uitgevoerde cameraonderzoeken in deze gebieden. In 2023 zijn er ook in nieuw aangewezen gebieden cameraonderzoeken uitgevoerd. Bij de Fanerpolder werd duidelijk dat ook daar de vos veel nesten predeert. Daarom is voor 2024 een ontheffing gegeven om daar, net als in Gorecht en Niezijl/Noordhorn, de vos te bejagen.

BoerenNatuur Groningen West in cijfers

Landschapsbeheer

Weidevogelbeheer

240

deelnemers

6.735

hectare weidevogelbeheer

186

plasdrassen

178

hectare hoog waterpeil

37

procent zwaar beheer

An aerial photograph of a lush green landscape. In the foreground and middle ground, a herd of cows with various patterns (black and white, brown and white) are grazing on a grassy field. To the right, a large, dense cluster of trees with vibrant green foliage dominates the scene. Sunlight filters through the trees on the left, creating a series of bright, diagonal rays across the image. The overall atmosphere is peaceful and natural.

Kijk voor meer informatie op onze website:
www.boerennatuurgroningenwest.nl